

VU Research Portal

A Violent Imagination

van Duijnen, M.F.

2019

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van Duijnen, M. F. (2019). *A Violent Imagination: Printed Images of Violence in the Dutch Republic, 1650-1700*. [PhD-Thesis - Research and graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

APPENDIX:

Selection of Source Material

For this dissertation, a diverse array of print and book collections have been consulted, including:

- Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum Amsterdam
- Luyken Collectie, Amsterdam Museum,
- Special Collections Vrije Universiteit Amsterdam
- Special Collections University of Amsterdam
- Museum Plantin-Moretus, Antwerp
- Royal Library of the Netherlands, The Hague
- Teylers Museum, Haarlem
- Portal for Dutch digital collections of museums and cultural institutions at <https://data.collectienederland.nl/>

Based on an initial broad exploratory phase, in which many different types of images and collections were consulted, a selection was made that reflected both the specific interests of publishers and printmakers (such as their involvement with illustrated martyr books) and the most important thematic clusters for the second half of the seventeenth century (such as the production of execution prints). My selections were not exhaustive, but given form on the basis of the questions that were central to this dissertation and the collaborative FWO-NWO project of which it is part. Put within the context of the enormous total production of prints in this period (with

successful printmakers like Luyken and De Hooghe each producing thousands of prints),¹ this was a very specific selection based on a thematic approach.²

In the Rijksmuseum, the historical atlas and catalogue of Frederik Muller – one of the most extensive of its kind in the Netherlands – was a starting point for a source selection of the case studies on the Eighty Years' War and the Great Turkish War.³ For Luyken's work on executions and the Eighty Years' War, the collection of Christiaan Pieter van Eeghen of Luyken's prints, now housed in the Amsterdam Museum (and described in the Pieter van der Eeghen and Johan van der Kellen 1905-catalogue), provided an extensive overview of the sources at stake.⁴

Wherever possible, the selected sources were consulted within their 'original' context. In the case of the news prints by Romeyn de Hooghe, this required bringing together text sheets and printed images, since amateur and professional collectors in the nineteenth-century often cut off the textual elements of early modern news prints. Specific historical atlases, like the atlas of Dirk van der Hagen found in the Royal Library of the Netherlands, provided many of De Hooghe's text sheets that have otherwise been lost in the copies found in the Rijksprentenkabinet.

Book illustrations that were part of print cabinets as single sheet prints or print albums have been consulted within their original context as part of the books for which they were initially produced through the special collections of the Vrije Universiteit and the University of Amsterdam.⁵ As most extensively illustrated seventeenth-century books were expensive collectors' items, numerous copies have survived with intact illustrations as part of the private collections and (semi-) public libraries that have provided the basis of contemporary university collections.

-
1. While Luyken's work was catalogued exhaustively already in 1905, no comprehensive catalogue of De Hooghe's work is available at this time. A selection of De Hooghe's more well-known works can be found in: Landwehr, *Romeyn de Hooghe*, the Etcher. A short title list of books illustrated or written by De Hooghe based on Landwehr and others can be found in: Piet Verkruijsse, Short title-lijst: door Romeyn de Hooghe geschreven en geïllustreerde boeken, in: Henk van Nierop et al. (eds.), *Romeyn de Hooghe: de verbeelding van de late Gouden Eeuw* (Zwolle, 2008), 258-290.
 2. The selection criteria are described in the introduction of this dissertation.
 3. Muller, *De Nederlandsche geschiedenis in platen*.
 4. Van Eeghen and Van der Kellen, *Het werk van Jan en Casper Luyken*.
 5. On the different types of early modern book illustrations (single sheet, or in-text images), see section 2.5.

APPENDIX:

THE SPANISH FURY

IN BOR AND HOOFT

Pieter Bor, *Oorsprongk, begin en vervolgh der Nederlandsche oorlogen* vol. I (1679), 731-732.

Onder andere wreedheden is
verschrickelijc / dat twe jonge luiden
geburen die malkanderen met consent
van de ouders getrouwt hadden / en
souden des avonds de brulofts-feeste
houden

/ door dese wrede inneminghe der Stad
by den anderen in huys waren met
eenige vrunden in groter treurigheit
en benauthheid verwachtende alle
ogenblijc enige van dese wreede beuls
/ moorders en plonderaers / die daer
met seer vreeslijc en schrickelijc getier
quamen kloppen aen de deuren.

En als men de selve niet alleen in liet /
maer ook alle kasten / kisten / cofferen
/ comptoiren en alle dat gesloten was /
goedwilliglijc opende en liet nemen /

P.C. Hooft, *Historien* (1703), 473-474.

Een jonck paar gebuuren, te zaamen
getrouwt, hadden gedacht, dien
aavondt, hunne bruiloft te houden.

Daar zy, neevens eenighe vrunden,
vergaadert waaren, afbeidende 't geen
hen naaken moght, met de gadaante
der doot, en argher voor ooghen;
komt de zwaarigheit aan, droever veel
dan 't verwachten. Een vervaarlyc
getier, en 't bonzen op de deur,
voorhooften van 't uitterste quaadt,
doen poopen van schrik, die reeds
verbaasde borsten.

De hairen gaan te bergh staan,
de handen in het hair. Men laat de
geweldenaars in, en oopent hun
gedweeghlyc kaamers, kisten, kassen,
en wat'er geslooten was, om al hunn'
gaading uit te leezen.

so hebben sy noch den Bruidegom
 voor des Bruids voeten doorsteken en
 vermoord / met meer andere mans
 personen / de Bruid (die uitermaten
 schoon was) liep als desperaet /
 krijtende en kermende op hare
 bedrukte moeders schoot / de welke
 self meer dood dan levende was /

maer dese wrede beuls hebbense door
 last van een Spaens Capitein / de
 moeder ontnomen / 't welk de vader
 / die alleen van de mans personen in
 't leven gebleven was / siende / is als
 een rasende man buiten zijn sinnen
 toegelopen

/ en heeft eenene van dese gewelders
 so gertracteert / dat hij 't mettet leven
 most bekopen: maer hy werd terstont
 en metter daed omgebracht / en kreeg
 meer dan twintig steken na zijn dood /

de Dochter of Bruid hebbense met
 geweld genomen en genoegsaem op
 't Casteel gesleept / alwaer sy die

'T magh niet baaten; zy doorstooten,
 onder andren, den bruidegoom, voor
 de voeten der bruidt. Deeze weeduw,
 eer zy vrouw was, slaat een jammerlyk
 geluit; slingert om, als vertwyfelt,
 en werpt zich in den schoot haarder
 moeder, die zelve de ziel tussen de
 lippen had.

Men scheurt haar van daar, door bevel
 eens Spaanschen Hopmans, en sleeptse
 naa 't Slot. De vaader, die alleen van
 al de manspersoonen te lyf gebleeven
 was, haar ziende in die gestaltenis,
 dacht, neevens 't geduldt, zyn' zinnen
 te missen.

Raazery maakt hem handen, en
 stoffeert ze van waapenen. Hy vlieght
 eenen van deeze beuls aan; en geeft
 dien zoo veel, dat hy daar nooit af op
 stond. Maar daadtlyk kreegh d'ouwde
 man d'andre op den hals, en meer dan
 twintigh steeken naa zyn doodt.

Die de dochter booven gebraght
 hadden, slooten haar op, en keerden

opgesloten hebben en zijn weder in
de Stad gelopen / plonderende en
rovende.

Dese dochter nu alleen zijnde / niet
doende dan kermen / klagen en
suchten / meende met haer gouden
keten uit mistroostigheid en vrese van
geschoffiert te worden / haer selven te
verhangen /

maer de Capitein diese hadde doen
nemen / inkomende / siende haer
mismaekt / beschreid en ontstelt / in
plaetse van haer te troosten / heeftse
haer keten en juwelen afgenomen

en met geweld doen ontkleden geheel
moedernaekt / en met een roede van
rijs gemaekt sloeg hy haer so lange met
felheid / datse geheel bloedig was / en
nauwlijx een gehele plaetse aen haer

weeder naa stadt, om hunnen oest niet
te verzuimen.

De eenzaamheit der plaetse, 't
bemymen haars ongevals, baarde
de jongste mistroostigheid. Haar
staatsysieraadt, toegestelt om liefs
ooghe te behaaghen, was, docht haar,
dewyl 't hem dien dienst schuldigh
bleef, verplicht tot den naasten, en een
bequaam gereedschap, om haar den
wegh t'hemwaarts te oopenen.

Zy maakt haar' goude keeten erghens
om hooghe vast, en vlydde nu de
strik om de keele, als de Hopman ter
kaamer in komt. Hy, vindende haar
ten uiterste ontstelt, en bysterlyk
bekreeten; zonder aanschouw,
knaaghing, oft eenigh meêgevoelen
van 't leedt, daar hy oorzaak af
was; zonder beweeghenis met haar'
uitneemende schoonheit, die door
de droefheit en wolken der traanen
heene blonk; in steede van zulk een'
mismoedigheid met den alderminsten
troost van aanspraak te verzachten;

stroopt haar, keeten, kleynoodje,
en alle kledren af, en dat zuiverlyk
lichaam, van boven tot onder, met
ooverstrengre roëslaaghen. Noch liet

tere en schoon lichaem en hadden
/ en joegse also moeder-naekt van
het Casteel in der Stad / de welke in
lichten brande stond /

d'onmenschelyke wreedtheit het hierby
niet. Met de versche smart, jaaght hy
haar moedernaakt en leekende van
bloedt door ontallyke quetzuuren, die
niet dan eene scheenen, naa de stadt
toe, die in lighte loogh stond.

en sy siende de straten vol doden
leggen / meende haer noch ergens te
bergen /

Nochtans, naar dat het voor haar
beschooren gestaan had, hield
zy, zynde behoudener eere daar
afgekoomen, dit voor een wenschlyk
ontslippen. Ende was nu haar geest
oovergezwaait, uit de wanhoop, tot
gedachten van 't leeven te berghen.
[p. 474]

dan sy werd van eenen anderen wreden
schelm haest vermoord en op der
straten gesmeten.

Maar een ander stuk schelms, ziende
haar naa eenighen schuilhoek
traghten, voltooide 't snoode werk,
vergoot de rest haars bloeds, en smakte
't lyk op straat.

[To make the texts more readily comparable, the updated spelling of the 1679
edition of Bor and the 1703 edition of Hooft have been chosen]

